

NORDLYS, MAGI OG TURISME

AV STEIN R. MATHISEN

Markedsføringen av naturfenomenet Aurora Borealis, eller nordlyset, har i de siste årene fått en særlig oppmerksomhet når det gjelder oppbyggingen av turisme som et vinterprodukt i Nord-Norge. I dette arbeidet benytter både markedsførerne og opplevelsesbedriftenes guider seg av ulike begreper og fortellinger. Formidlingen tar vanligvis utgangspunkt i det som oppfattes som to ytterpunkter. Som naturfenomen finnes det referanser til lysets naturvitenskapelige forklaring, og til den samtidige forskningen som pågår innenfor dette feltet. Men innenfor turismens markedsføring spiller likevel fortidens fortellinger om magiske og ekstraordinære opplevelser, spirituelle erfaringer, urfolksmyter og norrøn mytologi den viktigste rollen.

Med utgangspunkt i noen historiske framstillinger som tidligere reisende har gjort av nordlyset, presenteres et utvalg av vår egen tids fortellinger om nordlyset slik de kommer fram i markedsføring og i guidenes fortellinger til turistene. Formålet er å komme fram til en forståelse av en langvarig interesse for de arktiske områdene og nordlyset hos tilreisende, og vise hvordan mytiske fortellinger og spirituelle erfaringer innenfor moderne turisme inngår i noen allerede etablerte forståelsesrammer.

Nordlysturismen i Norge har ifølge reiselivsnæringen selv opplevd en nærmest eksplosjonsartet vekst de seinere år (nationen.no 12.07.2013). Dette henger sammen med økt solaktivitet, magnetiske stormer og sterkere nordlysaktivitet, men er også resultatet av en intensivert økonomisk satsning på markedsføringen av denne formen for turisme (nrk.no 07.09.2012). Markedsførings-suksessen settes særlig i sammenheng med BBC-dokumentaren *In the Land of the Northern Lights* (BBC

One 2008) med den kjente skuespilleren Joanna Lumley, som ble vist på TV i mange land. Dette har i ettertid ført til en fornyet og utstrakt markedsføring av ”jakten på nordlyset” (for eksempel GLØD; Kirkenes Snow Hotel; Visit Norway) som en viktig del av vinterturismen i Nord-Norge, først og fremst gjennom Visit Norway; men også gjennom en rekke forskjellige lokale ”nordlys jakt-selskaper”, som i dag opererer i vinterhalvåret på steder der det ligger naturlig til rette for slike aktiviteter. Det har også hjulpet på den stigende interessen at nordlysturismen får oppmerksomhet fra internasjonale nyhetsbyråer, og for tiden anbefales som reisemål i internasjonale reiselivsprogram og -magasiner. Optimistiske meldinger fra turistnæringen tillegger nordlyset (*Aurora Borealis*) samme økonomiske betydning for turismen i Nord-Norge om vinteren som midnattssola tidligere har hatt for turismen nordover om sommeren (*TV2 nyhetene* 18/2 2013).

Men en av nordlysturismens største utfordringer er at det spesielle lyset ikke alltid er til stede på himmelen for å betraktes av besøkende og interesserte. Man er først og fremst prisgitt årstid, men også naturens luner og skiftende værforhold. Lyset finnes også om sommeren, men da er det ikke synlig på grunn av midnattssolen. Når været er overskyet er det heller ikke noe å se på himmelen. Å jakte på nordlyset er en realitet som opplevelsesbedriftene må forholde seg til og ikke godt kan komme utenom. Men i markedsføringen kan dette også presenteres som et ekstra spenningsmoment for turister som i utgangspunktet bare har noen timer eller dager til rådighet i området. Dersom man ønsker å se det, må man investere både tid og penger for at det skal lykkes. Når man så får se nordlyset, beskrives det ofte som en ”magisk” opplevelse, som lett kan gi en følelse av at noe overjordisk eller åndelig må være involvert i dette skuespillet som naturen presenterer.

Men hva betyr det egentlig når reklame og markedsføring insisterer på at et produkt som er til salgs er ”magisk”? Er den ”magien” som det vises til, bare et uttrykk for famlende forsøk på markedsføringspoesi, eller bør språkbruken forstås i forhold til andre og større diskursive sammenhenger? Og hvilken rolle kan gamle religiøse forestillinger tenkes å spille i en turistisk, sekulær sammenheng? Jeg vil i denne ar-

tikkelen se nærmere på hvordan naturfenomenet nordlys formidles til de besøkende i den raskt voksende nordlysturismen, og hvilke andre aktører og aktiviteter jakten på nordlyset kobles sammen med i disse framstillingene. For å forstå noen av disse kulturhistoriske sammenkoblingene vil jeg ta utgangspunkt i tidligere beskrivelser som reisende til nordområdene har gitt av nordlyset. I hvilken grad kan tidligere beskrivelser av nordlys-opplevelser ha dannet mønster for både organiseringen, markedsføringen og opplevelsen av noen av de turistrettede bedriftene som tilbyr nordlysopplevelser i dag?

TURISME OG MAGISKE OPPLEVELSER

En ”ny økonomi” som først og fremst er basert på opplevelser, har vært med på å øke frekvensen av magi-begrepet innenfor næringssektoren (Löfgren/Willim 2005). Den moderne opplevelsesøkonomiens guruer Pine og Gilmore (1999) legger vekt på at kundene innenfor den nye økonomien først og fremst søker og betaler for ”opplevelsen” mer enn varen eller tjenesten, og helst opplevelser som er ”transformerende” (Pine og Gilmore 2007), i den forstand at kunden etterpå vil føle seg som et nytt slags menneske. Slike magiske opplevelser kan framstilles som både spirituelle og transformerende for de som kjøper dem (O’Dell 2005). Men å fokusere på kundenes eller de reisendes motivasjon bringer neppe forståelsen stort lengre enn de begrensede innsiktene man kan finne i den moderne opplevelsesøkonomiens programmatisk håndbøker. Bruken av magi-begrepet må i stedet forstås som et retorisk grep som retter oppmerksomheten i en bestemt retning, og som samtidig er med på å markere sosiale og ontologiske skiller, for eksempel mellom ”oss” og ”de andre” (Picard 2011).

Forholdet mellom turisme og magiske, åndelige eller religiøse opplevelser har lenge vært diskutert innenfor antropologisk og sosiologisk forskning på turisme (blant andre MacCannell 1976; Graburn (1989 [1977]); Turner & Turner 1978; Franklin 2003, se også Stausberg 2011 for en fylldig oversikt over forskningsområdet fra et religionsvitenskapelig perspektiv). Flere bidrag på slutten av 1970-tallet forsøkte å

sette forståelsen av moderne, urbane menneskers reisevirksomhet i sammenheng med mer allmenne trekk i det moderne samfunnet, der turistenes søken etter nye steder og nye opplevelser ble sett på som noe som skulle kompensere for en økende følelse av fremmedgjøring i arbeidslivet (MacCannell 1976). MacCannell introduserte ideen om å se på turismen som en slags moderne pilegrimsreise, der "sightseeing" på kjente reisemål kunne forstås som elementer i et moderne ritual (op.cit. 43). Turistene forsøker å komme ut av de begrensningene som det trivielle hverdagslivet legger på dem, og søker genuine og ekte opplevelser på fremmede steder eller i mer tradisjonelle kulturer. Dette kunne også beskrives som en søken etter en tapt og mer helhetlig opplevelse av sammenhenger i livet. Den moderne virkeligheten framsto som fragmentert og oppdelt og uten en sammenbindende mening. Også andre forskere sammenlignet denne åndelige søkningen blant turistene med en religiøs søkning, og teorier om religiøse ritualer og pilegrimsreiser (van Gennep 1960; Turner 1969; Turner & Turner 1978) inspirerte til tolkninger av den sekulære turismens rolle som en svært viktig faktor i det moderne livet, som ikke nødvendigvis skulle knyttes til religiøse erfaringer. Antropologen Nelson Graburn (1989 [1977]) påpeker paralleller mellom religiøse ritualer og sekulær turisme. På den samme måten som overgangsritualer fører individer mellom profane og hellige stadier, så gjennomgår også turisten ulike stadier i løpet av en reise. Med utgangspunkt i det rutinemessige arbeidslivet og hverdagslivet kan opplevelsene i ferien framstå som opphøyde og eksepsjonelle (Graburn 1989: 25). Når reisens mål er rein natur, eller enda bedre: vill natur kombinert med å få møte autentiske representanter for et naturfolk, så er en slik "rituell" kryssing av grenser oppnådd (Graburn 1989 [1977]: 31). Det er også forespeilingen av å krysse en slik grense som ofte påkaller moderne markedsførings bruk av ord som "magisk".

Dette leder mot organiseringen og framføringen av opplevelsen, eller det som Dean MacCannell kalte "staged authenticity" (MacCannell 1976: 91 ff.). Men som seinere forskning har pekt på, utelukker ikke arrangementet av opplevelsen at turistene kan ha en erfaring av autenticitet i slike sammenhenger. Det innebærer anerkjennelse av at

den konteksten som en turistopplevelse foregår innenfor vil være iscenesatt, og at det foregår framføringer der, sett både fra guidenes og turistenes synsvinkel (Edensor 2001). Antropologen Edward M. Bruner har kalt det området der turister og lokalbefolkning møtes for "the tourist borderzone" (Bruner 2005: 192). Spesielle versjoner av åndelighet (for eksempel "våre forfedres religion") kan "utspilles" innenfor denne turistiske konteksten uten nødvendigvis å ha karakter av å være ektefølte religiøse uttrykk (Mathisen 2010). Referansene retter seg først og fremst mot fortid og bygger på elementer av kulturarv (Kirshenblatt-Gimblett 1998). I slike sammenhenger kan både materielle og immaterielle elementer som vanligvis knyttes til arktisk fortid, opprinnelig urfolkskultur og åndelighet, likevel produseres på nytt innenfor en turistisk sammenheng, som samtidige opplevelser.

Antropologen David Picard (2011) argumenterer for at den allestedsnærværende påstanden om magi i moderne turisme må dekonstrueres (Picard 2011: 6). Anvendelsen av visse teknikker (påkallelse, mimesis, metonomi, transfigurasjon) kan ut fra konteksten de opptrer i betegnes som enten religion eller magi. Oftest henger denne betegnelsen nettopp sammen med om anvendelsen foregår innenfor etablerte og anerkjente religiøse institusjoner, eller utenfor, hos "de andre", i urfolksreligioner eller i alternative religioner. Dermed kan bruken av ordet "magisk" i turismen også gjenfinnes som en betegnelse som rent ontologisk plasserer opplevelsen utenom det vanlige, eller hos "de andre" (Picard, op.cit.), og altså brukes til å understreke forskjeller mellom folk og kulturer. Turistene søker fremmede og eksotiske folk, kulturer og landskap. Eller som Edward Bruner uttrykker det i forbindelse med vestlig turisme til Bali: "From the perspective of the geographies of identity the Western elite travel to the margins of the Third World, to the borderzone between their civilized selves and the exotic Other, in order to explore a fantasyland of the Western imaginary." (Bruner 2005, 193)

I turismen er bruken av ord som "magisk" og "eventyrlig" beslektet med slike globale tendenser i vår postkoloniale samtid. Ordbruken behøver derfor ikke å bety at de reisende har spirituelle eller religiøse opp-

levelser, men understreker at organiseringen av opplevelsene har ambisjoner om å bryte med de reisendes urbane og alminnelige hverdag, og gi dem en opplevelse av en annen ”virkelighet”. I denne sammenhengen er det derfor selve arrangementet av en urfolksandelighet, og de historiske og kulturelle røttene dette arrangementet har, som er av interesse.

URBEFOLKNING OG MYTISKE FORTELLINGER

En sammenstilling av naturvitenskap og mytologisk billedbruk er gjennomgående i nye beskrivelser av nordlyset, og særlig i dagens populærvitenskapelige framstillinger (for eksempel Brekke og Egeland 1994). Også i dag knyttes de mytiske forklaringene først og fremst til de folkene som tradisjonelt har bebodd de arktiske og subarktiske områdene, og som i tidligere koloniserende (og i nyere romantiserende) beskrivelser, eller i nyere etnopolitisk retorikk har blitt betegnet som ”naturfolk”. I det nordlige Skandinavia gjelder dette særlig samene (Kraft 2004 og 2009; Mathisen 2004). Møtet mellom de besøkende reisende og urbefolkningen, og med den arktiske naturen og nordlyset, skildres ofte som en både skjellsettende og forandrende opplevelse. Trude Fonneland (2011, 2012) har gitt verdifulle bidrag til forståelsen av hvordan også representanter for samiske turistbedrifter tilpasser seg slike forventninger i organiseringen av sine produkter.

Men det finnes nokså lange historiske perspektiv når det gjelder dette møtet. For mange tilreisende og turister representerer de nordlige og arktiske områdene et nytt landskap, og på samme måten representerer de folkene (og særlig urbefolkningen) som bor i disse områdene et annet folk og en fremmed kultur. I det nordlige Skandinavia kan man både reise langt nord for polarsirkelen, samtidig som man reint klimatisk eller meteorologisk strengt tatt ikke befinner seg i arktiske omgivelser. Ofte er det et underkommunisert faktum at området er bebygd, forholdsvis moderne og komfortabelt, og kommunikasjonene er ikke alt for kompliserte. En av det britisk-baserte cruise-selskapet Sagas reiser til Skandinavia markedsføres som ”Magic of the Northern Lights”, og beskrives på denne måten:

[E]xperience the thrill of the Arctic hinterland and the magical Northern Lights with an included excursion in Alta. Under the supervision of an experienced guide you will have the best chance possible of seeing the fantastic light show around a camp fire under clear starry skies.”

(<http://travel.saga.co.uk>)

Betegnelsen ”Arctic hinterland” signaliserer at opplevelsene skal foregå i områder som befinner seg utenfor både det urbane og det moderne, og her kan man også forvente å finne magiske opplevelser. Nordlige diskurser og forestillinger om det arktiske spiller en viktig rolle både når det gjelder presentasjoner av nordlysopplevelser, og de inntrykkene som turistene kan formidle om opplevelser de har hatt. Dersom det skulle finnes rike trosforestillinger om nordlyset blant urbefolkningen i de skandinaviske nordområdene, ville det være en slående understreking av den mystiske porteføljen som omgir nordlyset i turismens markedsføring. Men finnes det noen dekning for at nordlyset spilte en viktig rolle i den samiske førkristne religionen? Hos noen av de firmaene som markedsfører jakten på nordlyset, presenteres versjoner av lokalbefolkningens myter parallelt med de vitenskapelige forklaringene. For eksempel legges det vekt på at den samiske urbefolkningen har hatt stor frykt for nordlyset. Slik uttrykkes det på iGlobe Trotter.com at: ”Many Sami people would keep their families and children indoors during the display, or if they were outside they would cover up and try to hide from the rays.” (iGlobeTrotter.com). Det kildemessige grunnlaget for å tolke mange av disse mytene og forestillingene som sentrale deler av samisk religion er tynt (se likevel Lundmark 1982). I de fleste tilfellene dreier det seg om en dikterisk metaforbruk, som ikke uten videre skal knyttes til religion eller tro. Fortellingene om at man ikke måtte vinke til nordlyset eller plystre til det, fordi det da ville komme etter deg og ta deg, er allment utbredte fortellinger i de nordlige områdene. Men dette er skremmefortellinger for barn, som mest trolig har hatt en sosialiserende funksjon for at ungene ikke skulle være for lenge ute eller oppføre seg for bråkete om kvelden (Hauan 2002: 52). En av de nettsidene som promoterer nordlysturisme

hevder at: ”The Sami used to believe that the northern lights were the souls of our ancestors dancing on the northern sky” (Visit Norway: Jakten på nordlyset med samene). Det er ikke så lett å finne belegg for at dette har vært sentrale oppfatninger i samisk mytologi, selv om det ikke kan nektes for at det er en poetisk uttrykksmåte. Noen få eksempler på fortellinger om nordlyset finnes likevel. I Qvigstads rikholdige samlinger av samiske eventyr og sagn (Qvigstad 1927–1929) finnes fortellingen om gutten som spottet solen, månen, stjernene og nordlyset. Hver av disse handlingene ble fulgt av ulykker. Men verst gikk det da gutten spottet nordlyset. I Qvigstads norske oversettelse av det Johan Johnsen Aikio, Nesseby fortalte på samisk i 1891 lyder fortellingen på denne måten:

Da begynte nordlyset å vifte forferdelig sterkt, så at det smalt mot sneen som et hårdt skinn smeller. Den eldste krøp under pulken som han hvelvet; men nordlyset slo den yngste i hjel og brente op pelsen hans. Da kjørte den eldste videre med tungt sinn og sorg i hjertet for sin bror.

Derfor har de gamle lapper ennå den tro: En skal ikke gi sig til å spotte nordlyset, for at det ikke skal bli sint og ta en eller brenne en op. For av den gutten kom endog kroppen bort, blev det sagt. (Qvigstad 1927: 525. Se også Qvigstad 1920: 107)

Det er også en kjent forestilling i samisk folketro at man ikke skal erte nordlyset, eller peke på det (Qvigstad 1920: 107). Nordlysets posisjon i samisk mytologi er ikke svært framtrædende, men fortellinger og forestillinger om nordlyset kan inngå i en rekke ulike kontekster, uten dermed å utgjøre et samlende trossystem. I Knud Leems store verk om samene fra 1767, *Beskrivelse over Finmarkens Lapper*, som for sin tid er en grundig gjennomgang av samisk levemåte og førkristen religion, blir ikke nordlyset nevnt i forbindelse med beskrivelsen av religiøse forestillinger. Nordlyset er gjengitt i en av bokas plansjer (Tab. LXVIII), men omtalen av nordlyset i forbindelse med denne plansjen viser til den praktiske nytten samene kan ha av nordlyset når de skal drive åtejakt på rev:

[Lappen] i Agt at skyde Ræve (...); dette Skytteri øve Lapperne om Natten ved Maaneskin, og i Mangel deraf ved Nord-Lys, som der i Landet om Vinter-Nætterne i klar Luft teer sig saa overflødig, som Himmelen stod i Lue, og paa sin Maade lyser hart ad som det prægtigste Maaneskin. (Leem 1767: 195f.)

Mye av de samme pragmatiske holdningene kommer til uttrykk i beskrivelsene av nordlyset i *Kongespeilet*, som med bakgrunn i den tids viten (1250 e.Kr.) forsøker å forklare lyset som et naturlig fenomen (selv om forklaringsmodellene er feilaktige). Denne praktiske tilnærmingen er i og for seg også dominerende i de mange værvarslene man kunne ta etter nordlyset. Det er mye som tyder på at for befolkningen i nordområdene var nordlyset, i likhet med midnattssolen og andre nordlige naturfenomen, så hverdagslige at det ikke påkalte metafysiske forklaringer, selv om de selvfølgelig kunne danne utgangspunkt for metaforer og poetisk billedbruk. Men i alle tilfelle danner spredte samiske forestillinger og fortellinger om nordlyset grunnlaget for at de kan gjenskapes i turismen som en sentral del av den samiske immaterielle kulturarven. Siden slik gjenskaping er typisk for all etablering av noe som kulturarv (Kirshenblatt-Gimblett 1998), må selvfølgelig også denne delen av kulturarven tas på alvor og undersøkes i den konteksten der den blir tatt i bruk.

ARKTISKE DISKURSER OG BOREALISME

En spesiell, romantiserende fascinasjon ved nordlyset fant man hos de som etter hvert besøkte nordområdene som reisende og turister. De koblet ofte de nye og uvante naturopplevelsene til mer mytiske sammenhenger. Men samtidig måtte de mytene plasseres der de hørte hjemme: hos de enkle og primitive naturfolkene som befant seg i disse områdene, og dermed kan man se på dette som en eksotifiserende prosess. Man gjenfinner dette i de tidlige reisendes visuelle gjengivelser av nordlyset. Engelskmannen Arthur de Capell Brooke (1791–1858) gjorde reiser på Nordkalotten i 1820-årene som resulterte i flere reise-

skildringer (Brooke 1823; 1827a og 1827b). Den første reisen foregikk om sommeren, og hadde bare en kort omtale av aurora borealis (de Capell Brooke 1823: 294). Men i de to følgende bøkene, som skildrer en vinterreise, gjenga Arthur de Capell Brooke flere avbildninger av nordlyset. I boka *A Winter in Lapland and Sweden* (Brooke 1827a) er frontispisen et litografi som forestiller forfatteren i pulk dratt av reinsdyr under et imponerende nordlys, med følgende tekst: "The author in his winter dress as he travelled through Lapland, with an appearance of the northern lights" (Brooke 1827a: XV). *Winter Sketches* (Brooke 1827b) er et separat plansjeverk med til sammen 24 litografier (56 x 44 cm) som skal illustrere denne reiseskildringen ytterligere. Her er det tre forskjellige avbildninger av nordlyset: "Parties of Laplanders meeting at night upon the Suopadus Jaure, with the northern lights just beginning to make their appearance" (plansje 16); "Falling in with a Laplander's herd of reindeer, while crossing the Jerdis Javri Lake, with a singular appearance of the northern lights" (plansje 17); og "Preparations for passing the night in a fishing hut on the borders of the Storra Grotti Javri, with the effect of the Aurora Borealis" (plansje 18). Avbildningene kan på et plan forstås som vitenskapelige dokumentasjoner av ulike typiske framtoninger av nordlyset. Men litografiene framstiller samtidig nordlyset som tett knyttet sammen med den eksotiske samiske kulturen i nordområdene. I tillegg er det nettopp kontakten mellom de samiske innbyggerne i landet og de fremmede besøkende som er det sentrale, og her opptrer samene som de fremmedes helt nødvendige guider og hjelpere i en ukjent geografi, som det bare er den analyserende og utdannede reisende som fullt ut kan realisere verdiene i (Pratt 1992).

Dersom man så går til Arthur de Capell Brookes tekst blir mytifiseringen og romantiseringen av den naturen som erobres under reisen i nordområdene enda tydeligere:

It is difficult to describe the singularly vivid coruscations of many of the heavenly bodies, changing from flame colour, or orange, to that of deep ruby, and each ray being distinctly conveyed to the eye through the pure

surrounding ether. The flashings of the northern lights began also to play around us. A pale sheet of flame first streamed from the zenith. Its quivering fires then darted swiftly along the heavens, and increased the sublimity of the scene; while the planet of night, riding high in the firmament, cast a mild and pensive lustre. As there had been a hoar of frost, every spray glistened as if pendant with countless gems; and the gay sparkle of innumerable crystals from the surrounding illumination brought to the recollection the tales of fairy-land. (de Capell Brooke 1827a: 517f.)

Denne eventyrliggjøringen av det arktiske landskapet, himmelens stjerner, månen og nordlyset, og naturen i det hele tatt, synes i sin tur også å virke inn på de menneskene som befinner seg i disse omgivelsene:

With our strange figures thickly encrusted with frost and rime, and hurrying silently along, we had less the appearance of men than of unearthly beings, or a band of goblins skimming the waste, to perform their midnight orgies, and "dance with Lapland witches." (op.cit. 518)

Likevel fungerer referansen til John Milton's *Paradise Lost* (1667) og Lapplands dansende hekser først og fremst som et grep som plasserer forfatteren av boken i trygg avstand fra de mytiske figurene han skriver om. de Capell Brooke er den lærde forfatteren med kjennskap til klassisk litteratur, som med sitt analytiske blikk kan bevege seg ut i en geografi der menneskene som oppholder seg der ennå er fanget i en mytologisk verden.

Å avbilde eller dokumentere nordlyset var også et viktig prosjekt for de første vitenskapelige ekspedisjonene til nordområdene. På den kjente franske Recherche-ekspedisjonen (1838–40) deltok flere kunstnere, og særlig Louis Bévalet (1779–1850) gjenga nordlyset med stor nøyaktighet, blant annet slik det viste seg over Bossekop i Alta i 1838 (Knutsen & Posti 2002: 130ff.). I utgangspunktet kom utviklingen av ny teknologi til å bety mye for avbildningen og seinere markedsføringen av nordlyset. Nordlysforskeren Sophus Tromholt (1851–1896) hadde

med seg det beste som fantes av fotoutstyr på den tiden til sitt opphold i Kautokeino vinteren 1882–83 (Moss & Stauning 2012). Han skriver at mange tidligere avbildninger hadde vært reine fantasiprodukt: "...skrækkelige Afbildninger, der skal gjengive Nordlysets Udseende, men som ikke har hjemme andensteds end i Tegnerens Fantasi" (Tromholt 1885a: 200). Men det viste seg etter hvert at de fotoplatene som han hadde med seg ikke var lyssterke nok, og han lyktes ikke med å få fram gode fotografier av nordlyset. I stedet ble kameraet brukt til å lage noen av de beste og mest respektfulle bildene av samene og kulturen i Kautokeino som er bevart for ettertiden (Tromholt 1885c), og et bokverk på dansk (Tromholt 1885a) og engelsk (Tromholt 1885b) om samene og samisk kultur. Også i Tromholts tilfelle var studier av nordlyset og en eksotisk samisk kultur og forestillingsverden koblet sammen. Men mens Tromholt som vitenskapsmann har estetiske opplevelser av nordlyset og dokumenterer og utforsker det, forestiller han seg at de lokale innbyggerne har et helt annet forhold til lyset: "Himmelhvælvingen med alle sine Lys, med alle sine natlige Stjerne og Undere, der aldrig er unddraget Fjældlappernes Øine, har givet dem et Sind modtageligt for religiøse Indtryk og Følelser." (Tromholt 1885a: 130)

Igjen opprettes altså dette skillet mellom de naive og overtroiske innfødte, som kan tjene som en kontrast til den besøkende vitenskapsmannen. Han kan besøke en ny geografi med et annet blikk, som åpner for vitenskapelig analyse og ressursmessig utnyttelse av de verdiene som lokalbefolkningen ikke kan få øye på, siden de er fanget i gamle trosforestillinger. Den svenske idéhistorikeren Gunnar Broberg har foreslått termen *borealisme* (Broberg 1982: 78) som en beskrivelse av spesielle innfallsvinkler til beskrivelser av nordlige kulturer og folk som besøkende og folk utenfra har hatt. Denne interessen for det nordlige kan ifølge Broberg sammenlignes med Edward Saids begrep *orientalisme* (Said 1978), som en beskrivelse av Vestens spesielle utvalg av elementer i beskrivelsen av Østens kulturer og mennesker. Også i borealismen ligger det en ny interesse for det eksotiske og primitive, men også for det opprinnelige og ekte, og for en tilknytning til den reine og uberørte naturen, som er i ferd med å gå tapt i storbyene i sør. Dette

gjelder også den samiske urbefolkningen i området, og særlig reindriftsamene, som lever med sine reiner oppe i fjellene og i en fullkommen harmoni med den karrige og kalde naturen (Mathisen 2004). Men denne begeistring for nordområdenes folk, kultur og natur kommer til uttrykk og får sin form samtidig som kolonialiseringen og den ressursmessige utnyttelsen av områdene begynner, med en voksende industri som interesserer seg for de rike naturressursene, og en begynnende turisme som interesserer seg for særegne folk og spektakulære naturopplevelser. Derfor kan man ikke se bort fra at mange av de tidlige beskrivelsene av befolkningen og deres myter om nordlyset har dannet et mønster som har inngått i en kolonial kontekst. Det betyr ikke at det er noen direkte historisk forbindelseslinje mellom de tidlige reisendes fortellinger om møtet med samene under nordlyset, og innholdet i de framvisningene som i dag tilrettelegges for opplevelsesturisme. Det er først og fremst en strukturell parallell. Når noen av de eldre samiske fortellingene hentes opp og gjentas i dagens turismeprodukter og deres markedsføring av jakten på nordlyset, skjer dette som nye meningsbærende kontekstualiseringer av det som blir framstilt som gamle samiske trosforestillinger.

OPPLEVELSESPRODUSENTENES FORTELLINGER OG NÅTIDIGE ISCENESETTELSE

Når nordlyset presenteres som en attraksjon i nåtidens destinasjonsselskaper og reiselivsbedrifter, så finner man elementer både fra moderne og eldre nordlysforskning. Men man finner også elementer fra de tidlige reisendes beskrivelser av det arktiske, nordlyset og urbefolkningen i området, og fra den nye opplevelsesøkonomiens ideer om autentiske og transformerende opplevelser. Disse forskjellige elementene er tatt ut av sine tidligere kontekster, og gjenskapt i en ny kontekst, for nye formål og for å skape nye meningssammenhenger. Man kan få et inntrykk av disse prosessene dersom man ser på hva som velges ut i markedsføringen av nordlysopplevelsene, og videre i hva som vektlegges og formidles av reisende som har besøkt slike attraksjoner. Jeg skal se nærmere på noen få eksempler.

Som nevnt sendte BBC i 2008 filmen om *Joanna Lumley in the land of the Northern Lights* (BBC One 2008), noe som ifølge noen reiselivsbedrifter umiddelbart skal ha ført til en voldsom interesse i England for reiser til Norge (VG Nett 9/1 2013), og til steder der man kunne oppleve nordlyset på samme måte som Joanna Lumley i filmen (Eines 2013). Hennes ønske om å få se nordlyset blir i filmens fortelling satt i sammenheng med hennes oppvekst i Malaysia, der hun leste om det magiske nordlyset i en barnebok, så illustrasjoner av det, og drømte om det. Derfor er det barndommens magiske rike som oppsøkes igjen, når hun nå reiser en helt annen vei, krysser polarsirkelen nesten som en rituell overgang, og er klar for å møte den arktiske naturen og de menneskene og kulturene som befinner seg der oppe. Nordlyset vil imidlertid ikke uten videre vise seg, og hennes søken etter barndommens magiske himmellys fører henne på en lettere dramatisert episk reise fra den ene turistattraksjonen til den andre i det arktiske området hun besøker. Når hun så endelig kan få oppleve det magiske nordlyset, er det en følelsesmessig kulminerende og sterk opplevelse. Og denne gangen lar magien seg også feste til den digitale minnebrikken ved hjelp av moderne, lysfølsomme kamera og time-lapse fotografering, slik at det eventyrlige nordlyset kan betraktes som på film.

Antagelig delvis inspirert av suksessen som BBCs film med Joanna Lumley hadde hatt, tok Innovasjon Norge gjennom markedsføringselskapet Visit Norway initiativ til å produsere 12 kortfilmer med den engelske East Enders-skuespilleren David Spinx som besøker forskjellige reisemål i Norge (Visit Norway 2010). Han er den engelske norges-turisten som er på jakt etter de spennende opplevelsene, som igjen skal danne utgangspunktet for de gode fortellingene. I filmene skal dette visualiseres, og David Spinx har med en liten skisseblokk der han tegner ned sine inntrykk. Kortfilmene fikk samletittelen *Stories for Life*, og en av filmene handler spesielt om jakten på nordlyset: "Hunting for the Northern Lights with the Sámi". Det er betegnende at det igjen er samefolket som utgjør konteksten for denne "magiske" opplevelsen av nordlyset. Filmen starter inne i en samisk *lávvu* (lavvo), der de besøkende sitter rundt *árran* (ildstedet) og får servert reinkjøtt, mens de hører

på den samiske guiden Josef som joiker og forteller om nordlyset og de samiske forestillingene om det:

The northern lights are very special to the Sámi people. Because when we were kids, we used to tease the northern lights. And when our grandparents realized that, they came out and shouted at us: "Don't tease the northern light! Never do that! That is dangerous!" – After a while, I found out that the belief was... that the northern lights were the lights in the eyes of our ancestors dancing on the northern sky. So that's why we shouldn't tease it. They would really get angry then... (Visit Norway: Jakten på nordlyset med samene)

Deretter tar samene gjestene med utenfor lavvoen, og de opplever det fantastiske nordlyset sammen. David Spinx er målløs, men mener at han i hvert fall vil ha noe å fortelle når han kommer hjem igjen. Opplevelsen av nordlyset er selvfølgelig det viktigste, men møtet med samene og fortellingene i lavvoen har satt flere opplevelser inn i en samlende forståelse. Fortellingene etablerer en forbindelse til fortiden, men skaper også forståelser av det som skjer i nåtid. Elementer fra tidligere fortellinger blir satt sammen og presentert på nye måter og for nye formål innenfor turismen, og det er gode muligheter for at disse fortellingene igjen skal presenteres av de opplevende turistene i stadig nye sammenhenger. Slik Barbara Kirshenblatt-Gimblett (1998) viser til skapes kulturarv hele tiden på nytt, men med en forbindelse til en fortid.

Det er både mulig og interessant å se nærmere på de tekstene som turistene selv har produsert på bakgrunn av møtet med nordlyset. På nettstedet som *TripAdvisor* finnes det tilbakemeldinger fra turister som har tatt del i turistprodukter som annonserer med jakt på nordlys som en hovedattraksjon. Mange av tilbakemeldingene ligner på annet i denne genren, og konsentrerer seg om kvaliteten (eller mangelen på kvalitet) når det gjelder senger, mat og transporttilbud. Likevel er sammenhengen med de fortellingene og mytene som blir presentert i opplevelseshandlingenes markedsføring iøynefallende i noen av beskrivelsene. Det er også en nokså forklarlig forskjell som kommer til uttrykk

i graden av begeistring hos de turistene som har fått oppleve nordlyset, i forhold til de som har gått glipp av det:

It is magical, simply magical. You think you must be dreaming, especially when you catch an outbreak from the start. It just comes from nowhere... and keeps moving and changing shape! It's like someone is doing a huge watercolour painting, in real time, across the canvas of the dark black sky. This is nature's own silent movie show, awe-inspiring, majestic and ethereal that leaves you feeling stunned, reminded once again of the incredible beauty of nature. And somewhat grateful that you've had the opportunity to see it. (Zillah Bugeja, Malta; Visit Tromsø, Nordlys)

Noen av reaksjonene understreker at det er nødvendig å forlate de urbane omgivelsene for å kunne oppleve fenomenet i hele sin kraft. Man må forlate byens lys og begi seg inn i mørket, nettopp for å kunne oppleve det magiske lyset. Det kan til og med være nødvendig å forlate bilen eller bussens trygghet og varme, selv om man da må lide seg gjennom frysende, arktisk kulde. Alt dette understreker at for å få tilgang til de magiske opplevelsene, så må man også være villig til å gjøre noen offer, krysse noen grenser, begi seg inn i ukjent land, utholde lidelser og være åpen for nye og fremmede inntrykk.

During our 3 week Norway trip we were above the Arctic Circle for 9 days. We saw the Northern Lights 3 times. Our first sighting was for a short time, during our visit to the Snow Hotel in Kirkenes for dinner one evening. Later that night we set off in our rental car, out to the countryside, away from the town lights, in the hope the Lights would return. They did. The whole sky lit up, from horizon to horizon, and the brilliant display went on for about 45 minutes. Locals said it was the most spectacular display they had seen in many years. Huge bright green curtains of light flashed across the sky, gradually shimmering into ribbons with white and pinkish-purple edges. Literally breathtaking! We did take a few photos, but mostly stood there absolutely stunned at the magnificence of the spectacle. We were also quite frozen, while standing there, because it was Minus 27 de-

grees Celsius, according to the outside temperature gauge on the car. We stood outside the car, in total darkness, and the Lights were in so many directions at once, above us, that we found ourselves spinning around not knowing which way to turn (...) When the Lights appear, you can easily see them dancing all around, high in the sky – so technically the Lights will find you – you don't need to find them. (Salty2012, Australia; TripAdvisor, Northern Lights, Norway)

Alt dette peker mot at de besøkende nordlysturistene virkelig har store opplevelser når nordlyset flammer over dem. Opplevelsen kan være ”magisk”, men hva dette innebærer defineres i høy grad av de omgivelsene som til enhver tid blir konstituert rundt jakten på nordlyset. Disse omgivelsene består selvfølgelig av de naturlige, geografiske og klimatiske forutsetningene, men også av historiske og kulturelle forutsetninger, som slik vi har sett består av mange og til dels motstridende elementer og fortellinger. Ikke minst er det viktig hvordan alt dette materialet organiseres, arrangeres og framvises i den turistiske grensesonen (Bruner 2005) der nordlysopplevelsen til enhver tid finner sted.

MAGISKE OPPLEVELSER I DEN TURISTISKE GRENSESONEN

Bruken av magi-begrepet i forbindelse med nordlysturismen må forstås som noe mer enn en platt og uoverveid markedsføringspoesi. Når magi stadig brukes i publikumsformidlingen til reiselivsbedriftene som selger denne typen opplevelser, så er det mulig å forstå dette i sammenheng med noen historiske og kulturelle forutsetninger. Spørsmålet om hvorvidt denne markedsføringen virkelig fører til at turistene får magiske opplevelser, ligger på mange måter utenfor siktemålet til denne artikkelen. En slik mer utdypende undersøkelse av turistenes individuelle opplevelser ville kreve et annet materiale enn det kilder som for eksempel TripAdvisor kan by på. Likevel har det vært mulig å ta utgangspunkt i noe av det markedsføringsmaterialet som finnes når det gjelder nordlysturismen, for å vise at dette materialet inngår i en kulturhistorisk kon-

tekst. Det viser at de elementene av kultur og religion som er valgt ut i formidlingen av nordlysopplevelsene til turistene ikke er tilfeldige.

Formidlingen av nordlysopplevelsene må både planlegges, fortelles og regisseres, og dette arrangementet kan settes i sammenheng med både historiske og identitetsmessige relasjoner i nordområdene. Noen av disse forbindelsene har blitt trukket fram i denne artikkelen. Men når reiselivsbedrifter og markedsførere i dag lokker med tilbud om å delta i ”jakten på nordlyset”, så plasseres opplevelsen i et arktisk fantasi-land. Dette betyr ikke at nordlyset ikke finnes, for det kan dokumenteres både fysisk og naturvitenskapelig. Men som et opplevelsesprodukt i den turistiske grensesonen er det samtidig noe mer enn det som viser seg på vinterhimmelen. Gjennomgående presenteres nordlyset i tvetydige vendinger. Det er både naturvitenskapelig forklarlig og magisk uforklarlig. På den ene siden vektlegges vitenskapshistorie, tidligere forskning, nåtidens kunnskapsstatus, og moderne varslingsystem som kan predikere nordlysaktivitet. På den andre siden vektlegges gamle myter og fortellinger, beskrivelser av den samiske urbefolkningens forhold til fenomenet, og åndelige, magiske eller mystiske fortolkninger av dette fenomenet. I det turistiske arrangementet eller framvisningen kan begge disse sidene være til stede samtidig i presentasjonen av nordlyset. Man kan så å si befinne seg på vitenskapens trygge grunn, samtidig som man kan oppleve nordlyset gjennom en gammel sames fortellinger, og på den måten få kjennskap til, eller en følelse av hva en ”autentisk magisk” opplevelse ville være i en slik kontekst. Begge deler er tilgjengelig ”lokalt”, men det betyr i dette tilfellet at opplevelsen skapes som om den fantes i et arktisk fantasi-land. Det er det man kan kalle den scenen som denne framvisningen foregår på; og den befinner seg i den turistiske grensesonen, der de besøkende er gjester og publikum, mens ”de andre” er verter og opptredende.

Når nordlyset settes i sammenheng med den samiske urfolk-kulturen og dens religion og fortellinger, så blir også det som gjenskapes på den turistiske scenen eksempler på samisk immateriell kulturarv, enten den regnes som autorisert eller ikke. Selv om det ikke alltid formidles eksplisitt i framvisningen, så er det likevel et viktig under-

liggende premiss at de magiske sidene ved nordlyset først og fremst kan knyttes til fortiden, mens de vitenskapelige forklaringene hører den moderne tid og framtiden til. Som de historiske tilbakeblikkene mot de tilreisende som først beskrev nordlyset og samene i området viser, så kan selve etableringen av et slikt skille settes i sammenheng med en koloniserende arv. Om denne arven videreføres i det turistiske arrangementet som de enkelte bedriftene viser fram nordlysopplevelsene på, er i utgangspunktet et åpent spørsmål, som bare kan besvares med en nærmere studie av interaksjonen og kommunikasjonen mellom arrangører og turister.

LITTERATUR

- Brekke, Asgeir og Egeland, Alv 1994: *Nordlyset. Kulturarv og vitenskap*. Oslo: Grøndahl Dreyer.
- Broberg, Gunnar 1982: Lappkaravaner på villovägar. Antropologin och synen på samerna fram mot seleskiftet 1900. *Lyconos. Lärdomshistoriska Samfundets Årsbok 1981–1982*, 27–86. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Brooke, Arthur de Capell 1823: *Travels through Sweden, Norway, and Finmark to the North Pole in the Summer of 1820*. London: Rodwell & Martin.
- Brooke, Arthur de Capell 1827a: *A Winter in Lapland and Sweden, with various observations relating to Finmark and its inhabitants made during a residence at Hammerfest, near the North Cape*. London: John Murray.
- Brooke, Arthur de Capell 1827b: *Winter Sketches in Lapland, or Illustrations of a Journey from Alten, on the shores of the Polar Sea, in 69°55' N. L., through Norwegian, Russian, and Swedish Lapland to Tornea, at the entrance to the Gulf of Bothnia, intended to exhibit a complete view of the mode of travelling with reindeer, the most striking incidents that occurred during the journey, and the general character of the scenery of Lapland and Sweden*. London: John Murray.

- Bruner, Edward M. 2005: *Culture on Tour. Ethnographies of Travel*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Edensor, Tim 2001: Performing tourism, staging tourism. (Re)producing tourist space and practice. *Tourist Studies* I, 59–81. London: Sage Publications.
- Eines, Mette 2013: *Filmbasert turisme i opplevelsesøkonomien. Perspektiver på aktørrettet opplevelsesproduksjon i Nord-Norge*. Masteroppgave i reiseliv, Høgskolen i Finnmark. Alta: Høgskolen i Finnmark.
- Fonneland, Trude A. 2011: Sami Tour: Urfolksspiritualitet i ei samisk turistnæring. *Chaos* 55, 153–172.
- Fonneland, Trude A. 2012: Spiritual Entrepreneurship in a Northern Landscape: Spirituality, Tourism and Politics. *Temenos* 48(2), 155–178.
- Franklin, Adrian 2003: *Tourism: An Introduction*. London: Sage Publications.
- van Gennep, Arnold [1909] 1960: *The Rites of Passage*. London: Routledge.
- Gilmore, James H. & Pine II, B. Joseph 1999: *The Experience Economy: Work Is Theater & Every Business a Stage*. Boston: Harvard Business School Press.
- Gilmore, James H. & Pine II, B. Joseph 2007: *Authenticity: What Consumers Really Want*. Boston: Harvard Business School Press.
- Graburn, Nelson H.H. 1989 [1977]: Tourism: The Sacred Journey. I: Valene L. Smith (red.): *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. (2. Edition) Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Hauan, Marit Anne 2002: Nordlysets flammer og menneskers fortellinger. I: Pål Christensen, Sveinulf Hegstad og Ulf Jensen (red.): *Nordlys over Tromsø*, 48–53. Tromsø: Tromsøboka as.
- Kirshenblatt-Gimblett, Barbara 1998: *Destination Culture. Tourism, Museums, and Heritage*. Berkeley: University of California Press.
- Knutsen, Nils M. & Posti, Per 2002: *La Recherche. En ekspedisjon mot nord/Une expedition vers le nord*. Tromsø: Angelica Forlag.
- Kraft, Siv Ellen 2004: Et hellig fjell blir til. Om samer, OL og arktisk magi. *Nytt Norsk Tidsskrift* 3–4/2004, 237–249.

- Kraft, Siv Ellen 2009: Sami Indigenous Spirituality: Religion and Nation-building in Norwegian Sápmi. *Temenos* 45 (2); 179–206.
- Leem, Knut 1767: *Beskrivelse over Finmarkens Lapper, deres Tunge-maal, Levemaade og forrige Afgudsdyrkelse*. København: Kongel. Waysenhuses Bogtrykkerie.
- Lundmark, Bo 1982: Bæi’vi mánnu nástit: sol- och månkult samt astrala och celesta föreställningar bland samerna. *Acta Bothniensia occidentalis: skrifter i västerbottensk kulturhistoria* 5. Umeå: Västerbottens museum.
- Löfgren, Orvar and Willim, Robert (eds) 2005: *Magic, Culture and the New Economy*. Oxford: Berg.
- MacCannell, Dean 1976: *The Tourist. A New Theory of the Leisure Class*. New York: Schocken Books.
- Mathisen, Stein R. 2004: Hegemonic Representations of Sámi Culture: From Narratives of Noble Savages to Discourses on Ecological Sámi. I: Anna-Leena Siikala, Barbro Klein & Stein R. Mathisen (eds): *Creating Diversities. Folklore, Religion and the Politics of Heritage*, 17–30. Helsinki: Finnish Literature Society.
- Mathisen, Stein R. 2010: Indigenous Spirituality in the Touristic Borderzone: Virtual Performances of Sámi Shamanism in Sápmi Park. *Temenos* 46, 53–72.
- Moss, Kira & Stauning, Peter 2012: *Sophus Tromholt: ”Skæbnen og Nordlyset er jo lige uransakelige”*. København: ForlagetEpsilon.dk.
- Nationen.no 02.07.2013: 400 millioner på nordlysturisme. (http://www.nationen.no/2013/07/12/nyheter/nordnorsk_reiseliv_as/korea/helsinki/john-steve_linlokken/8173755/) (besøkt 9/10 2013)
- Nrk.no 07.09.2012: 19 millioner på markedsføring av Nordlyset. (<http://www.nrk.no/nordnytt/bruker-19-millioner-pa-nordlyset-1.8313408>) (besøkt 9/10 2013)
- O’Dell, Tom 2005: Mediation, Magic and Spiritual Regeneration: Spas and the Mass Production of Serenity. 19–36 in: Löfgren, Orvar and Willim, Robert (eds) 2005: *Magic, Culture and the New Economy*. Oxford: Berg.

- Picard, David 2011: *Tourism, Magic and Modernity. Cultivating the Human Garden*. New York: Berghahn Books.
- Pratt, Mary Louise 1992: *Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturation*. London: Routledge.
- Qvigstad, Just Knud 1920: *Lappischer Aberglaube. Kristiania Etnografiske Museums Skrifter I/2*. Kristiania: Brøggers Boktrykkeri.
- Qvigstad, Just Knud 1927: *Lappiske eventyr og sagn I: Lappiske eventyr og sagn fra Varanger*. Oslo: Aschehoug.
- Qvigstad, Just Knud 1927–1929: *Lappiske eventyr og sagn I–IV*. Oslo: Aschehoug.
- Said, Edward 1978: *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- Stausberg, Michael 2011: *Religion and Tourism. Crossroads, destinations and encounters*. London: Routledge.
- Tromholt, Sophus 1885a: *Under Nordlysets Straaler: Skildringer fra Lappernes Land*. Kjøbenhavn: Gyldendalske Boghandels Forlag.
- Tromholt, Sophus 1885b: *Under the Rays of the Aurora Borealis: In the Land of the Lapps and the Kvæns*. London: S. Low, Marston, Searle and Rivington.
- Tromholt, Sophus 1885c: *Billeder fra Lappernes Land/Tableaux du Pays des Lapons*. Foto portfolio. Bergen.
- Turner, Victor W. 196: *The Ritual Process*. Chicago: Aldine.
- Turner, Victor and Turner, Edith 1978: *Image and Pilgrimage in Christian Culture: Anthropological Perspectives*. Oxford: Blackwell.
- TV 2 Nyhetene 16/2 2013: "Nordlysturisme: –Folk kommer hit og gråter." <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/nordlysturisme-folk-kommer-hit-og-graater-3989480.html> (besøkt 29/4 2013)
- TV 2 Nyhetene 18/2 2013: "Nordlyset har blitt millionindustri." <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/nordlyset-har-blitt-million-industri-3991334.html>
- VG Nett 9/1 2013: "Nordlysturismen tar fullstendig av." <http://www.vg.no/reise/artikkel.php?artid=10072373> (besøkt 29/4 2013)
- VG Nett 22/2 2013: "Klondyke-stemming i nord – nordlysturismen tar av." <http://www.vg.no/reise/artikkel.php?artid=10100852> (besøkt 29/4 2013)

FILM

BBC One 2008: *Joanna Lumley in the Land of the Northern Lights*. (55 min.) (DVD, BBC 2009)

Visit Norway 2010: *Stories for Life. Twelve Short Films about Collecting New Stories*: <http://www.visitnorway.com/no/Aktiviteter-og-atraksjoner/Stories-for-Life/>

HJEMMESIDER OM NORDLYS OG NORDLYSTURISME

iGlobeTrotter.com:

Northern Lights Home: <http://www.iglobetrotter.com/norway/northern-lights/northern-lights-guide> (besøkt 22/4 2013)

Northern Lights Myths and Beliefs: <http://www.iglobetrotter.com/norway/northern-lights/northern-lights-myths> (besøkt 22/4 2013)

GLØD

Jakten på nordlyset: <http://glodexplorerer.no/jakten-pa-nordlyset/>

Kirkenes Snow Hotel:

Jakten på nordlyset med buss: (<http://kirkenessnowhotel.com/nor/aktiviteter/jakten-pa-nordlyset-med-buss/>)

Nordnorsk vitensenter:

om mytologi og nordlys: <http://nordnorsk.vitensenter.no/himmel/nordlys/mytologi.php> (besøkt 22/4 2013)

TripAdvisor:

Northern Lights Reviews Norway: http://www.tripadvisor.co.uk/Attraction_Review-g190455-d1674388-Reviews-Northern_Lights-Norway.html (besøkt 23/4 2013)

Visit Norway:

Nordlyset: <http://www.visitnorway.com/en/what-to-do/attractions-culture/nature-attractions-in-norway/let-there-be-northern-lights/> (besøkt 22/4 2013)

Jakten på nordlyset med samene: <http://www.visitnorway.com/no/Rei-semal/Nord-Norge/Kirkenes/Jakten-pa-nordlyset/> (besøkt 22/4 2013)

Visit Tromsø:

Nordlys: <http://www.visittromso.no/no/Nordlys/> (besøkt 22/4 2013)

ABSTRACT

Northern Lights, Magic, and Tourism. Northern Lights tourism is one of the fastest growing areas of tourism in northern Scandinavia today. This article takes a closer look at how this tourism is being marketed and presented by the some of the adventure companies offering such winter experiences. While the Northern Lights tourist presentations present scientific knowledge about this nature phenomenon, they also generally put more emphasis on the presentation of local spiritual understandings of the Northern Lights. This is being dramatized and represented as myths, narratives, and beliefs among the local inhabitants of the area, and especially related to the Sámi indigenous population. Some possible historical roots of this kind of presentations are discussed, and present narratives are seen in relation to earlier travellers' narratives of encounters with the Scandinavian Arctic, their peoples, and their world views. The narratives can be understood in a colonializing perspective, and seen as a continuous *borealisation* of the Arctic peoples and their cultures. In that way, tourism can be seen as a modern activity in which former outsider-perspectives on the northern area and its cultures are being transmitted.

KEYWORDS: Northern Lights tourism, magic, tourist experiences, Sámi religion